

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA

WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Várkonyi Tibor és Dési János írása (5. és 8. oldal)

Chanukka a Goldmarkban (10. oldal)

**A Dohány körzet egy éve (5775) képekben
(6-7. oldal)**

Izgalmas űrkiállítás a Millenárison

A NASA és az űrrepülés történetét feldolgozó hatalmas kiállítás érkezik Brüsszélből Budapestre. 2016. január 15. és március 15. között a Millenárison várja látogatóit a Gateway to Space, a világ legnagyobb „űr-gyűjteménye”. 2016. egyik legnagyobb szenzációja, hogy Budapestre érkezik az emberiség történetének talán legizgalmasabb „kalandját” az elejétől napjainkig bemutató Gateway to Space kiállítás. A NASA és az űrutazás történetét feldolgozó megalkiállítás az űrrepülést megálmódok első lépéseitől, az eseménydús XX. századon, a holdra szálláson át tart napjainkig, átlépve a Naprendszerünk határait is. Ez a kiállítás azoknak a jelentős pillanatoknak a gyűjteménye, melyek örökre nyomot hagytak az emlékezetünkben, mint például az első lépés a Holdon vagy a Nemzetközi Űrállomás. Jövőre tehát Budapesten is megnézhetjük a rakétaépítés kezdeteit, betekinthetünk az űrhajósok mindennapjaiba és felfedezhetjük, milyen a Földön kívüli élet, testközlelből szemlélhetünk egy eredeti holdjárót és belekóstolhatunk az űrhajós-kiképzésbe is.

További információk: www.urkiallitas.hu

Facebook: <https://www.facebook.com/urkiallitas>

Iron Maiden és Wiz Khalifa a VOLT Fesztiválon

Több mint fél évvel a kapunyitás előtt máris két világsztárt igazolt a 24. Telekom VOLT Fesztivál. 2016 nyarán érkezik minden idők egyik legsikeresebb rockbandája, az Iron Maiden és a dalaival milliárdos nézettséget elérő rap sztár, Wiz Khalifa is ott lesz Sopronban (június 29 - július 2.) a fesztiválon. A The Book of Souls című album világszertei turnéjával érkezik július 1-jén Sopronba a világ egyik legfontosabb metal bandája, az Iron Maiden. A fél évnél is hosszabb, több mint 50 állomásos turnéra friss programmal és megújult látványvilággal készül a legendás csapat, amelynek a különleges technikai igények miatt a megszokottnál nagyobb színpadot kell építeni, de ezen egy percig sem gondolkodtak a szervezők, hiszen a rocklegendákat rajongók tízezrei várják idehaza. Wiz Khalifa nem csak a szakma és a kritikusok, de természetesen a közönség szeretetét is gyorsan kivívta. Dalait és klipjeit szinte kivétel nélkül százmillió nézettség jellemzi, a Paul Walkernek emléket állító See You Again máig a rádiók kedvence. Míg a YouTube-on már egymilliárdnál is többször játszották le a dalt a rajongók!

Azt is tudni lehet, hogy a Punnany Massif 2016-ban mindössze négy, különlegesen ígérkező fesztiválfellépést vállal, közülük az elsőt éppen Sopronban, a VOLT-on.

Pesti Sólet menü a Laky Konyha receptjei alapján

Brokkoli krém leves

Hozzávalók: 50 dkg brokkoli, 25 dkg burgonya, 1 kis fej hagyma, 2 dkg margarin, 1 evőkanál, ételkeményítő, mandula vagy fenyőmag a tálaláshoz

Elkészítés: A brokkolit apró rózsákra bontjuk és megmossuk. A burgonyát, a hagymát meghámozzuk, a burgonyát kockákra, a hagymát finomra vágjuk. A margarinban megfonnyasztjuk a hagymát, rádobjuk a burgonyát, 1 percre pirítjuk. Kevés vízzel felengedjük. Beletesszük a brokkolit, fedő alatt, mérsékelt tűzön 15 percre főzzük. Kiveszünk a levesből 4 szép brokkolirózsát a díszítéshez, a többi puhára főzzük (további 15-20 perc). Lehúzzuk az edényt a tűzről, a zöldségeket a főzőlevesben botmixerrel krémmé zúzzuk, majd visszatesszük a tűzre. Elkeverjük az ételkeményítőt 3 evőkanál vízben, a leveshez adjuk, és éppen csak összeforraljuk-besűríjtjük. Ízlés szerint sózzuk, borsozzuk.

Tálaláskor a brokkoli rózsát a levesbe tesszük és megszórjuk mandulával vagy fenyőmaggal.

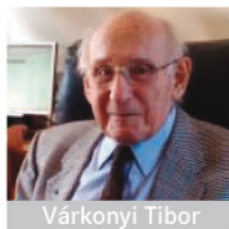
Töltött Borjúszeg

Hozzávalók (4 személyre): 1 kg borjúszeg, 2 zsemle, 1 kis fej vörshagyma, 2 csokor petrezselyemzöldje, 5 dkg libaszír, 15 dkg gomba, 2 tojás, késhegynyi bors, só, a mártáshoz: 1 evőkanál paradicsompüré, 1 dl fehérbor, 2 evőkanál liszt, bors, só

Elkészítés: Kisebb borjúszegyet veszünk, vagy ha nagyobb, csak a vastagabbik részét. Az aljából kibontjuk a lapos csontokat, majd lapjában nem egészen végig átvágjuk. Megmossuk, ruhával jól leszárítjuk, kívül-belül megsózzuk. Tálban a zsemleket vízben áztatjuk, jól kinyomjuk, összekeverjük a felvert tojásokkal. A megtisztított hagymát és petrezselymet finomra vágjuk, a hagymát libaszírban megpirítjuk, a megtisztított, szeletekre vágott gombát a hagymás zsírban öt percre pároljuk. Levesszük a tűzről, hozzáadjuk a tojással elkevert zsemlet és a finomra vágott petrezselyem nagyobb részét (a többi félretesszük a mártáshoz). Villával mindezt jól elkeverjük, sóval, borssal ízesítjük. A tölteléket a leszárított szeg nyílásába töltjük, a hús végét nagyobb tűbe fűzött zsineggel összevarrjuk. A tölteléket szét nyomkodjuk a szegben, s ha valamennyi kimarad, azt gombóccá formáljuk. A húst, és az esetleges gombócot mély tepsibe tesszük, a maradék zsírt felhevítjük, ráöntjük a húrra. A húst előmelegített sütőben 200 °C-on kb. egy 1,5 óra hosszat ropogásra sütjük. Amikor megsült, kivesszük, öt-tíz percre pihentetjük. Közben elkészítjük a mártást. A paradicsompürét és a lisztet pecsenyelében elkeverjük, fél liter vízzel felforraljuk, sóval, borssal és egy kis fehérborral ízesítjük. Végül belekeverjük a félretett petrezselymet. Az így elkészült mártást csészében tálaljuk a kb. egy cm-es szeletekre vágott, s a tálon elrendezett, pecsenyelével körülöntött hús mellé. Köretnek vajás burgonya, rizs vagy főzelék illik hozzá.

Jó étvágyat kívánunk!

Várkonyi Tibor

Nem olyan régen történt, évtizede sem, hogy fölbukkant egy olasz mezzoszoprán csillag, Cecilia Bartoli. Bámulatos hang, de még varázsozabb technika, azt cselekedte a hangszálaival és a torkával, amit csak akart. Gyöngyözött minden frázisa, elbűvölt. Egy amerikai operaház, nem is a leghíresebbek egyike, a houstoni hozta for-

Hamupipőke New Yorkban

Befutott Rossini, mondanám, ha nem volna igaztalan és pontatlan. Hiszen mindörökké ott volt a muzsikabarátok fülében, inkább a szívében, akik meghallották akár egy nyitányának néhány pezsdítő részletét is, nyomban maguk is fölpezsdültek. Zakatoló, száguldó, élenkítő, mozgásra kész. Nem vele volt a baj, hanem kissé egyoldalú tolmácsolásával. Sevillai borbély, komolyabb művei közül még a Tell Vilmos, a többi ritkább. Jelen volt mindig a nagy operaházak műsor rendjén, a „tömeg médiákban” azonban gyéribben. Ezen változtatott előbb a rádió, majd a tévé.

Elhódította a nyitányt is a Sevillaitól. Ha Rossini, rádiók, hanglemezcsofák ezt fűjték, joggal mert szellemes, üdítő, fölviillanyozó, kedvescsiholó. Kiderült a Hamupipőke nem kevésbé az, egyenrangú. Rossini rohamléptekben gyarapította amúgy is nagy tábort. A La Cenerentola minden valamirevaló rádió és tévéműsorban

társ, nem is versenytárs, egy másik csillag. Úgy évtizeddel fiatalabb nála, észak-európai, lett származású. Rigában született, korábban erről a tájról is voltak sztárok, de mostanában gyakoribb, a művészvilág hajlékonyabbá vált, befogadja, sőt isteníti is, akiben fölfedezi a páratlan tehetséget. Kezdetben kicsit félreértették eredetét, akadtak, akik az Elina Garanča nevet a kiejtése alapján románnak hitték, de most, hogy végre osztályon felüli világsztár, már nem tévesztik el, talán valamivel kevesebben. A tévédesnek az is oka lehetett, hogy pályája kezdetén Bukarestben is föltűnt. Mezzoszoprán hangja ugyanolyan varázsos, mint Bartolié, üde és érzéki, a férfi operarajongók egy része is fölfedezte, hogy ezek gyakran vetekszenek a koloratúr szopránokkal is. A Sevillai Rosináját egy ideig elragadhatták a mezzoktól, a Carment már nem, Bizet azt félreérthetetlenül varázsos mezzoknak írta. Garanča hírneve sebesen terjedt, vendégénekesnő lett a márkás opera színpadokon, és az elsők között éppen a Carmennel jutott el a New York-i Metropolitanba is. Néhány éve aztán jött itt a Hamupipőke is, nem csupán DVD, a korszerűbb Blue-ray is készült belőle, az Amazon kínálatában is. A Met nem siet a tévéknek átengedni a slágereit, visszatartja őket magának, töltsen meg minél tovább a közönség a nézőterét, fogyjanak a jegyek. Néhány éve az orosz sztárral, Anna Nyebtrenkóval mutatta be a Lammermoori Luciát, egy-két estére fölfo-gadta az istennő francia Natalie Dessay-t ebben a szerepben, összehasonlíthatatlan volt. A francia javára. A Met mégis csupán egyetlen alkalomra engedte át a fölvetelt a Mezzónak, amíg a régi DVD a boltokban tart, hiába könyörögnek a nézők, Dessay elérhetetlen.

Cecilia Bartoli

galomba DVD-én a La Cenerentolát, a Hamupipőkét, ezt a bájos mesét. Bartoli pompázott. Ő is, meg környezete is, a remek komikusok és komikák, kiváló színészi képességekkel, jellembrázolással. És rehabilitálta a mezzoszoprán hangot. A Sevillai borbélyban nagy dalszínházak is átadták Rosina szerepét a tühegyes hangú koloratúráknak, akik magasságaikkal, trilláikkal brillíroztak, csak Rossini eredetileg nem nekik írta. Mezzoknak, bűgő hangú és szépségű énekesnőknek. Nem Bartoli volt az első, aki visszahódította a szerepet, de ő bizonyította be meggyőzően, hogy a mezzoszoprán hang semmivel sem alacsonyabb rendű a koloratúránál, sőt. Gyakran érzékibb, férfivadítóbb is, hódít. Rosina a Sevillaiában is visszavetett mezzová, bújtak elő a varázslatos hangok. És kivált megjelent sorozatban, minden valamirevaló dalszínházban a Hamupipőke, ez a másik Rossini remek.

sztar lett, ha nyitány a fő helyek egyikén. És gyakran Bartoli csodálatos mezzójával hódított tovább, vándorolt nagy operáktól nagy operákig, de ő fölfedezett magának egy még népszerűbb műfajt, az ária és dalestet. Kottáról kottára vándorolt, olyan dallamokra bukkant, amelyek elbűjtak, pedig káprázatos technikát követeltek meg. Olyat, amelynek birtokában jószerivel csak ő rendelkezik, vagy rajta kívül nagyon kevesen. Az impresszáriók hatalmas hangversenytermeket béreltek ki Ceciliának, tévécsatornákat foglaltak le, lelkes brávózó tömeg, minden szám után, örömmünne. A művésznőnek is, aki pódiumokon élvezi a példátlan sikert, néha joggal istennőnek képzelet magát, a közönségnek is, amely elfogódottan vastappsal köszönti őt. A rangját tartja, immár lépésnyire az ötven esztendejétől, de primadonna estélyijeiben máig is fiatal. A közelmúltban aztán fölbukkant nem vetély-

Most megint néhány hete ugyancsak a Mezzo megkapta azt a kegyet a Mettől, hogy egyetlen estére vetíthette Garančával a Hamupipőkét. Más, alaposan más, mint Bartoli hajdani fölvetele volt, nehéz meghatározni a különbséget. Talán nem is annyira a két művésznő egyéniségében van, hanem a környezetükben. A houstoni komikusai kihegyezettebbek, jobban tréfálkoznak voltak. Garanča partnerei jellemesebbek, emberibb, így humorosabbak és „rossinisebbek” is, közelebb állnak a szerző szándékaihoz. Lehet, elérkezhet megint az a csalódás, ami a Lammermoori rajongók érte. Ha elmulasztották Elinát rögzíteni, talán éveket várhatnak rá. Figyeljenek, ha a Mezzo ismételné, résen legyenek. Más Garanča, mint annakidején Bertoli volt, de főként más New York, mint Houston volt. Már a zenekara is. Ha imádják Rossinit, és főként a szuperszellemes Hamupipőkét ne hagyják elszalasztani.

Dohány körzet idei (2015-ös) éve képekben

Ismét egy mozgalmas éven van túl körzetünk. Miként tavaly, ezúttal is inkább képekben mutatjuk be, hogy mi történt velünk. A sok-sok esemény és a helyszűke okán több program fotója sem fér be az újságba, így egy rövid felsorolás a 2015-ös eseményekről.

Januárban Gerber Jolánt, vagy ahogy mindenki ismeri, Hajdu Joli nénit ünnepeltük 96., míg néhány napja Heisler Lászlóné, Rózsa nénit 90. születésnapja alkalmából. Egy hónapja köszöntöttük a félévszázhoz „ért” főrabbinát, dr. Frölich Róbertet, aki július 27-e óta a megválasztott új, országos főrabbi.

Ismert politikusok sora látogatott el a Dohány utcai zsinagógába, többek közt: Angela Merkel, Németország kancellárja; Colleen Bell, az Egyesült Államok új budapesti nagykövete és még felsorolni is hosszas lenne. Jártak nálunk az Európai Maccabi kongresszus küldöttei, akik két nappal később úgy döntöttek, Budapest adhat otthont a 2019-es Maccabi Európa Játékoknak.

Sok program várta idén is a Dohány körzet tagjait. Megnéztük a Rembrandtot és kortársait, múlt vasárnap egy pop-art kiállítást, vagy Spánn Gábor műsorát a Goldmarkban – s kacagtak a zsidók...

Részesei lehettünk Herczegh Rebbeka (bat micva) első gyertyagyújtásának, a januárban folytatódó Kulturális Páholyban vendégünk volt Fáy Béla és Nyáry Krisztián. Körzetünk tagjai nyáron, Szarvason töltöttek néhány napot. Augusztusban a zsinagógai évet búcsúztattuk egy remek délután, jó hangulatban, a kertben, míg jövő szombaton a 2015-ös évzárót tartjuk – a nagy érdeklődésre való tekintettel a Goldmarkban.

Ünnepeinket rendre sokan látogatták. December elején a nemrég (újra)alakult szentendrei körzettel gyűjtöttük meg az első chanukkai lángot. Sálesüdeszen vendégül láttuk a Bét Sálom, illetve a Hegedűs utcai körzetet és a Rabbiképzőt is.

Február közepén körzeti elöljárókat választottunk, új elnökünk, a korábbi alelnök, Nádél Tamás, aki továbbra is fáradhatatlanul szervezi programjainkat. Körzetünk tagja, Ács Tamás lett a BZSH új elnöke, míg a MAZSIHISZ elnöke Heisler András maradt, miként maradt mindkét szervezet ügyvezető igazgatója dr. Kunos Péter is. Januárban elköszöntünk Varga Feritől és feleségétől, Mercedestől, ők immár Izraelben élnek. Reméltük ez lesz a legfájóbb búcsú, ám...

Egy hónappal később elment a Professor Úr, dr. Schweitzer József, főrabbi. Vele egy napon hunyt el, egykori gimnáziumi osztálytársa, a Dohány utcai zsinagógát nyolc(!) évtizedig, előbb kóristaként, majd karvezetőként szolgáló Somló Andor (Bandi bácsi). Nyáron főkántorunk, Fekete László felesége, majd néhány héttel Rajs Hasónó előtt barátunk, a Bethlen körzet főrabbiája, Deutsch Róbert hunyt el.

Idén is otthont adtunk a gettó felszabadulása évfordulójára szervezett megemlékezésének, a Múzeumok Éjszakája, és Zsidó Kulturális Fesztivál több programjának, a Polgár László emlékkoncertnek, illetve az Élet Menete Alapítvány duplakoncertjének is.

Megújult a Pesti Sólet „ifjabb testvére”, a Dohány utcai zsinagóga honlapja, amelyen rendre érdekes cikkeket olvashatnak, s nézhetik a rendezvényeinken készült remek fotókat.

Varga Feri és Mercedes búcsúestje

TuBisvát

Joli néni 96

Angela Merkel a Dohányban

A bat micva (Herczegh Rebbeka) és édesanyja (Barta Vivian)

Zsinagógánkban is jártak a berlini Maccabi Európa Jákókra tartó motorosok

Kulturális páholy: főrabbinak Nyáry Krisztiánnal beszélget

A körzet szokásos augusztusi, évzáró partija

Szarvasi nyaralás

Polgár László emlékkoncert a Dohány zsinagógájában

Dési János

Magyar múzeum Cfáton

Az izraeli Cfaton működik a „Magyar nyelvterületről származó zsidóság emlékmúzeuma”.

Cfat helyes kisváros, bár kétségtelenül nem esik a magyarországi turisták főbb célpontjai közé. Jó pár órással autótól lehet elérni Jeruzsálemből, vagy akár Tel Aviból is. Ennek ellenére érdemes erre kanyarodni, ha valakinek van ideje. A város is érdekes, nyugodtan el lehet a meredek, kanyargós utcákon bóklászni egy napocskát és a kicsiny múzeum is felettébb tanulságos képet mutat.

Valóban nem érdemes egy nagyon nagy intézményre gondolni, ám jól áttekinthető, tanulságos – és átfogó képet mutat a magyar nyelvterületről elszármazott zsidókról. Ráadásul Lusztig Éva és férje Jozsef, akik nemcsak az alapítók közé tartoznak, – ugyanis magánemberek lelkesedése hozta össze ezt a gyűjteményt, – de hosszú ideig vezették is a múzeumot, ma is sok időt töltenek ott és magával ragadó az a lelkesedés, ahogy bemutatják a kiállítást.

Ők ketten éppen az államalapítás napján érkeztek meg Izraelbe. (Arról, hogy miként élték túl a holokausztot, s hogyan kerültek Izraelbe majd egy másik alkalommal számolok be a Pesti Sólet olvasóinak, az biztos, felettébb izgalmas, sok szempontból már-már hihetetlen a történet. Szóval, csak türelem, jön majd ez is.)

ban a nagyszülők nem élték túl a zsidógyilkosságok sorát. A családok viszont még Izraelben sem szívesen beszéltek ekkoriban még a szörnyű múlttról. Az elvesztetteket még csak nem is említették.

Aztán az Izraelben szokásos nagy ünnepen, a családok napján is kérdezték a tanítványai, hogy az ő családjuk miért ilyen kevés tagból áll, mikor látják itt maguk körül másokét, akik bizony jó sokan összejönnek ilyenkor. S mikor azt ajánlotta tanítványainak, hogy kérdezzék meg otthon a szüleiket, a szülők többsége felháborodott. Nem akarnak beszélni az elmúlt tragédiákról, ne kényszerítse a tanító néni őket a fájdalmas emlékezésre. Az utolsó lökést pedig az adta, hogy amikor a házaspár nyugdíjba ment, meghívták Izraelbe a világon szerteszóródott egykori barátait. Büszkén vezették őket körbe az or-

tató múzeumra, akkor saját erőből megoldják. Sokan csatlakoztak a kezdeményezéshez. Mindössze a kiállítandó anyag, a pénz és a szakértelem hiányzott a megvalósításhoz. Ám az első felhívás után gyorsan megindult az adományok áradata, s ahogy Éva ma mondja: „Láttuk, hogy tényleg bűn, ha nem csináljuk meg ezt a múzeumot és mi nem akartunk bűnösök lenni”. Hamarosan találtak egy muzeológust, aki több hónapos, afféle házi egyetemen kiképezte az önkénteseket, tanárokat, orvosokat, tisztviselőket, üzletembereket a szakmára. Éva büszkén teszi hozzá, akadt köztük, aki aztán „igazi” egyetemen is diplomázott és azt mondta, a cfati kurzuson, hála az oktató és a hallgatók lelkesedésének, sokkal több mindent lehetett megtanulni. A múzeumot amúgy ma is jelentős részben önkéntesek működtetik, a Lusztig házaspár, amely a vezetést már átadta a fiúknak, még most is napi 4-5 órát dolgozik itt.

A múzeum egy nagyobb családi házban működik, amit a Szochnutól kaptak, de mint mondják, egy ötször ekkora épületet is könnyedén meg tudnának tölteni a kelet-európai zsidó élet tárgyi emlékeivel. Mindezt kiegészíti egy archivum és egy igen átgondoltan fejlesztett könyvtár.

A magyarországi zsidó vallási, kulturális, társadalmi élet tisztességes képet mutat az érdeklődő – akiből, mint mondják – van jócskán. Hitközségekre lebontott komoly adatbázissal rendelke-

nek – ami sajnos még nincs fent az interneten – ahol az e vidékről elszármazottak, illetve utódjaik kutathatnak a gyökereik után.

Éva boldogan meséli, nagyon sokaknak tudnak segíteni, akik a saját vagy a családjuk múltját szeretnék megismerni. A leghátborzongatóbb annak az idősebb úrnak a története, aki hosszas vívódás után jött el hozzájuk. Egészen kisgyerekként került Izraelbe, szülei meghaltak, ő semmire sem emlékezett magyarországi életéről. Egyetlen „emléke” egy fénykép, rajta egy kicsi fiúcska, ő maga, s a kép hátán egy felirat. „Tomika, Budapest”. Ennyi volt a múltja. De még az édesanyja nevére sem emlékezett.

A szerencsének, a jól képzett munkatársaknak és a gyűjteménynek köszönhetően lépésről lépésre mégis feltárult a múlt. Egy náluk lévő fotóalbumban rálelték a kép másolatára, onnan kiderült az édesanya neve, s innen már nem volt annyira reménytelen felkutatni, kik voltak a szülei, miként haltak meg a holokauszt idején, s miként mentették ki az árva „Tomikát” Izraelbe.

Persze a legtöbb látogató története nem ennyire szívszorítóan romantikus. Ha valaki arra jár, ne hagyja ki, se a gyűjteményt, se azt, hogy elbeszélgesse a Lusztig házaspárral. Garantált nagy élmény lesz

A múzeum honlapja:

<http://www.hjm.org.il/>

(Köszönet Sosanna és Samaj Spitznek, a beszámoló elkészítéséhez nyújtott segítségükért.)

Zsinagógák a nagyvilágból – Zalaegerszeg

Képeslapok – képes történelem (XLVII. rész)

Immár négy éve, egy 1400 darabból álló magángyűjtemény segítségével járjuk be a világot, az országot hónapról-hónapra bemutatunk egy-egy lapot, a hozzá tartozó ismeretekkel, érdekességekkel. A gyűjtemény az 1890-től 1945-ig megjelent, zsinagógákat ábrázoló, illetve a zsidósággal, a zsidó emberekkel, szokásokkal stb. foglalkozó lapokat tartalmazza. Újabb városlátogatásunk célpontja Nyugat-Dunántúl megyeszékhelye, Zalaegerszeg.

A város történelmének első írott emléke 1247-ből származik. Az évszázadok során sok-sok fontos esemény helyszíne volt Zalaegerszeg. Megyeszékhely azonban csak a XVIII. században lett. Ez a mi szemszögünkből azért is fontos, mert a törökökkel folytatott háborúk során, a pusztítások elől menekülő zsidók egy része itt keresett menedéket. Megmaradt írásos dokumentumok szerint 1785-ben már tizenhat zsidó élt a városban, mint

be is fejeztek. Az épület, Stern József budapesti zsidó építész tervei szerint készült. Román stílusú épületet álmódott meg az építész, melyet keleti motívumok díszítettek. A hitközség eltérő módon sok más vidéki szervezettől az 1868-as évekig a neológ irányvonalt követte. Mint meghatározó megyeszéki hitközség egymás után hozta létre azokat a vallási intézményeket, amelyek nélkül nem tudta volna biztosítani a vallási élethez szüksé-

követő (há)borús időkig jellemzően jó volt a városban élő zsidók és a nem zsidó vallást gyakorlók viszonya. Nagy tisztelet övezte azokat a közismert a zsidó hitközségben dolgozó előjárókat, akik munkájukkal még a keresztény szervezeteket is segítették, támogatták. Az első világháborúban sok helyi zsidó vonult be katonának, közülük sokan az olasz fronton vesztették életüket. A háború után a város külterületén létrehozott menekült és

akik közül sokan a frontvonalak mentén haltak hősi halált.

1944. március végére a hitközség megszűnt, helyette létrejött a zsidó tanács. Vezetői Dr. Berger Imre ügyvéd, és Dr. Wollák János ügyvéd lettek. Ekkorra bezárták a zsidók által üzemeltetett boltokat, ügyvédi irodákat, orvosi rendelőket és gazdasági képviselőket is.

1944. április 29-én összeírták a városban, és a környező falvakban élő zsidókat, azok vagyontárgyait (!). Májusban pedig gettósították őket. 1944. június 30-ára a zalaegerszegi gettóba kényszerített, és a környékről is ideszállított több mint, 3200 zsidót átszállították Sárvárra, ahonnan július 4-én deportálták a haláltáborokba.

Akadnak sokan segítők és olyanok is, akik a bosszúra fittyet hánytak és kiálltak zsidó barátaik mellett, sajnos a magyar csendőrök vérszomja és pénzsóvársága több áldozatot is szedett, még mielőtt a transzportok elérték a halálgyárat.

A felszabadulás után alig százan tértek csak vissza! Se családtagjait, rokonaikat, házaikat, értékeiket nem találták...

Csak két évvel később alakult újjá a Chevra Kadisa. Ekkor született meg a mártírelékmű is. 1949-ben közel 200 zsidó élt a városban ismét, majdnem úgy, mint az 1700-as évek vége felé!

Az 1956-os események többjüket arra ösztökölte, hogy hagyják el az országot, így hatvan főre apadt a hitközség, mely az 1960-as évekbe a felére csökkent.

A zsinagóga elnéptelenedett, így a látogatottsága hiányában az épületet átadták az államnak, aki koncerttermet alakított ki belőle. Napjainkban az Eötvös utcában látogatható egy kis imaház, melyet a helyi hitközségi elnök mutat meg az érdeklődők számára.

Következő látogatásunkat Celldőmölkre tesszük.

Izsák Gábor

állandó lakos. A század végéig a populáció folyamatosan nőtt.

Maga a hitközség az 1750-es évek elején jött létre. Három rabbi neve maradt az utókorra, akik a hitközséget irányították. Benowitz Izsák, Smelke Meiseles és Götz Eliakim. Érdekes, hogy a megépült templom azon a telken jött létre, amelyet a püspök adományozott a közönségnek. A templomot 1857-ben adták át a hívőknek.

Az évek múlásával azonban, ahogy a családok száma nőtt, szükség mutatkozott egy nagyobb zsinagóga felépítésére. 1903-ban indult az építkezés, amelyet 1 év elmúltával

ges feladatokat. 1800-ban alakult a Chevra Kadisa, 1836-tól Talmud Tóra, 1882-ben a Hanuka- és a Nőegylet, majd a többi jótékonyági egylet is. Bár a közösségnek 1820-ig nem volt saját iskolája, több magániskolát is működtetett a hivatalosan megnyitott intézmény létrejöttéig.

Az 1900-as évekbe már nagyjából 1200 zsidó élt a városban. Többség a kereskedelemben, a mezőgazdaságban dolgozott, de szép számmal akadtak orvosok, ügyvédek, újságírók és helyi önkéntes tűzoltó szövetségi elnök is.

A világháború kitöréséig, és az azt

A DOHÁNY KÖRZET JANUÁRI PROGRAMOK

Minden hétköznap reggeli ima 7:30, esti ima 17:00 a Talmud-Tórában, vasárnap és munkaszüneti napokon reggel ima 8:00, esti ima 17:00 a Talmud-Tórában. A téli időszámítás idején az esti imák 17:00-kor kezdődnek! Minden szerda délután ultiklub 13:00-tól a Talmud-Tórában.

- Január 1.** Esti ima a Hősökben 17:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
- Január 2.** Reggeli ima a Hősökben 9:30. Esti ima és *sálesüdesz* a Talmud-Tórában 16:00
- Január 7.** *Felnőttoktatás* a Talmud-Tórában 17:00
- Január 8.** Esti ima a Hősökben 17:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
- Január 9.** Reggeli ima a Hősökben 9:30; Esti ima és *sálesüdesz* a Talmud-Tórában 16:00
- Január 12.** *Betéresi tanfolyam* a Talmud-Tórában 17:00; *Talmud-Tóra gyerekeknek* a Hevesi-teremben 17:30
- Január 14.** *Felnőttoktatás* a Talmud-Tórában 17:00
- Január 15.** Esti ima a Hősökben 17:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
- Január 16.** Reggeli ima a Hősökben 9:30, Esti ima és *sálesüdesz* a Talmud-Tórában 16:15
- Január 17.** *Kulturális Páholy; vendégünk: Gárdos Péter író-filmrendező* 15:30
- Január 18.** *Gettófelszabadulási megemlékezés a Dohányban* 10:00
- Január 19.** *Betéresi tanfolyam* a Talmud-Tórában 17:00; *Talmud-Tóra gyerekeknek* a Hevesi-teremben 17:30
- Január 21.** *Felnőttoktatás* a Talmud-Tórában 17:00
- Január 22.** Esti ima a Hősökben 17:00, utána a Kiddus elmarad, helyette, *komplett sábeszi vacsora* a Talmud-Tórában, ára: 3:000 Ft.¹
- Január 23.** Reggeli ima a Hősökben 9:30, Esti ima és *sálesüdesz* a Talmud-Tórában 16:20
- Január 25.** *Tu Bisvát* 17:00
- Január 26.** *Betéresi tanfolyam* a Talmud-Tórában 17:00; *Talmud-Tóra gyerekeknek* a Hevesi-teremben 17:30
- Január 28.** *Felnőttoktatás* a Talmud-Tórában 17:00
- Január 29.** Esti ima a Hősökben 17:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
- Január 30.** Reggeli ima a Hősökben 9:30, Esti ima és *sálesüdesz* a *Hegedűs Gyula utcai körzetnél vendégségben* 16:30

² A befizetés határideje január 18, Fülöp Ildikó: 06-30-539-4683, vagy a körzet irodájában hétköznap délelőtt 9-12 között.

Chanukka a Goldmarkban

Teljesen megtelt a Dohány körzet Chanukka ünnepségére a Goldmark terem. Az első napi gyertyagyújtásra a BZSH és a MAZSIHISZ mellett az újjáalakult Szentendrei Hitközség vezetői is tiszteletüket tették. Fekete László főkántor nyitotta meg a délutánt, s gyújtotta meg az első gyertyát, majd dr. Frölich Róbert főrabbi méltatta Chanukka ünnepét, kiemelve a csodát, amely ezt a nyolc napot körbelengi.

Fotók: Szentgyörgyi Ákos

Ezt követően Garai Róbert és barátai, érdemes művészek, és előadók szórakoztatták egyórás műsorral a megjelent híveket. Az elmaradhatatlan fánk mellett, nem maradhatott el a jó kedv sem. A műsor után a Talmud-Tórában, főrabbinak is meggyújtotta az első gyertyát. Az eseményről rengeteg kiváló képet találnak a Dohány körzet honlapján, illetve facebook oldalán!

Perényi Rózsa 18 évesen

Rózsa néni 90!

– A fiatalság mércéje nem az életkor, hanem a szellem és a lélek állapota – mondotta Albert Schweitzer. Rózsa néninek, egykori elnökünk özvegyének köszöntésekor a Dohány utcai körzet tagjai ezt tapasztalhatták a Goldmark teremben. A szombati imát követően majd százán ültünk az asztalokhoz, melyeknél egyetlen hely sem maradt szabadon.

Perényi Rózsa, Rózsa néni 1925. december 15-én született Abonyban, családjával 10 évesen költözött Ceglédre. Bár szeretett tanulni, a zsidótörvények miatt nem mehett gimnáziumba, helyette könyvelést, gép-, és gyorsírást tanult, majd a varrónői szakmát sajátította el. Utóbbi csak jóval később, s csupán gyermekei ruháinak varrásánál használta. A koncentrációs tábor szörnyűségeit egy évvel idősebb nővérével, Lilikével küzdötte végig. Mindketten túlélték a borzalmakat, édesanyjukat Auschwitzban ölték meg.

Férje, Heisler László 1948-ban jött haza a szovjet hadifogságból. Végiglátogatta a ceglédi zsidó családokat, s amikor Rózsa néni kikísérte ennyit mondott: „Mi még sokat fogunk beszélgetni”. Aztán így is történt! Egy-másba szerettek, egy évvel később összeházasodtak. Kati lányuk 1950-ben, míg a Budapestre költözés után 1955-ben András fiuk született meg.

Mindig, még a legnehezebb ötvenes években is tartották a tradíciókat. Rózsa néni édesapja is a fővárosba költözött, sokáig ő számított a család „vallási vezetőjének”. Míg Heisler László 1988-tól a Dohány utcai körzetet vezette, elnökként. Még megünnepelhetők a 60. házassági évfordulójukat, egy felejthetetlen szertartás keretében a Dohány utcai zsinagógában. Laci bácsi 2009-ben, 92 éves korában, mint a Dohány utcai templomkörzet örökös tiszteletbeli elnöke halt meg. Az ő szellemi hagyatékát viszi tovább fia, aki jelenleg a Mazsihisz elnöke. Mindnyájan egy olyan zsidó család tagjai, akik a közösségért érzett felelősség kultúrájában nőttek fel.

Főrabbinak, dr. Frölich Róbert köszöntőjében kiemelte, hogy nem egyszer beszélgetett Laci bácsival a körzet jövőjéről, miközben Rózsa néni csendben kávéval, süteménnyel kínálta őket. S olykor egy-egy mondatot fűzött az elhangzottakhoz... amely rendre a megoldást jelentette!

Öreg az, akit már nem érdekel a világ, aki már nem tartja érdemesnek, hogy részt vegyen az emberi viszonyok formálásában. Rózsa nem öreg, hanem kilencven éves!

I.ten éltesse Rózsa néni! Bis 120!

Támogassa zsinagógánk alapítványát!

Az Alapítvány a Dohány utcai zsinagógáért az elmúlt években rengeteg programot szervezett a körzet hívei számára (kirándulás, múzeumlátogatás stb.), de környezetünk szobrászati alakításáért is rengeteg telt Nádél Tamás elnök vezetésével. Elég megemlíteni az Emánuel park átalakítását, a sírkert rendbetételét, vagy éppen a Dohány templom orgonájának felújítását. S persze még hosszan sorolhatnánk, megemlítve, hogy minden évben anyagi segítséget nyújt valamely zsidó intézménynek.

Kérjük, támogassa Alapítványunkat!

Bankszámlaszám: 11707024-20359234-00000000

IBAN: HU71 1170 7024 2035 9234 0000 0000

Pop art kiállításon jártunk

A Ludwig Múzeumok alapját képező, Peter és Irene Ludwig által létrehozott gyűjtemény talán legismertebb és leghíresebb eleme a pop art korszakát bemutató anyag. Az egyedülálló, a hasonló bécsinél is nagyobb, két emeletet is elfoglaló – január 3-ig látható – gyűjteményt tekintette meg a Dohány körzet majd harminc tagja december 13-án délelőtt.

A remek tárlatvezetés közben a megjelentek sok érdeklődést tudhattak meg a pop art-ról, amelynek érdekessége, – és ezt a kiállítás is nyilvánvalóvá tette, – hogy a közönségtől nagy távolságot tartó absztrakció után olyan figuratív ábrázolást hozott az akkori kortárs művészetbe, amely ismerős és könnyen értelmezhető volt a nézők számára. De épp a társadalom kritikáját is adják ezek a művek azzal, hogy a hétköznapi fogyasztás mechanizmusát ültetik át a művészetbe. A kiállítás bemutatta a 60-as évek magyar pop art művészetét is.

Kicsik Talmud Tórája

Az őszi ünnepek után nem csak a felnőttek oktatása indult el ismét, de Szilágyi Judittal újra a gyerekek Talmud Tórája. Talán a korábbiaknál is nagyobb a siker, mert rendre sok gyerek érkezését látom kedden délután öt körül a Wesselényi utcába.

– Jól indult a 2015-16-os tanév, régiiek, és újak járnak hozzánk. Tíz-tizenkét gyerek vesz részt a foglalkozásokon minden alkalommal – kezdte Judit. – Aki esetleg valamiért nem mindig tud eljönni, az sem marad le, mert gyakran ismétlünk, visszautalva a régebben tanultakra. A srácok lelkesek, aktívak, és ettől a foglalkozások jó hangulatban, vidáman telnek, ami engem nagyon motivál. Amúgy mindent tudnak, elképesztően szivacs az agyuk.

– Mit csináltak az „órákon”? Miket tanulhatnak?

– Sokat énekelünk, rajzolunk, színezzük közben, mindig kell valami manuális tevékenység, mert ebben a korban a „csak” beszéd még kevés. Mindig megbeszéljük az aktuális hetizakasz történeteit, illetve a következő ünnep hátterét, hagyományait, jelképeit, az ünnep miertjét.

Mindezt játékos formában, hogy ne tanulásnak érezzék elsősorban, hanem mesének, játéknak, együttgondolkodásnak. Az elsődleges cél, hogy valamilyen képet kapjanak arról, hogy a zsidóság, a vallásuk, az életük fontos része legyen, hogy érzelmileg tudják, hol a helyük, szeressék a családjukat, zsidóságukat, önmagukat.

– A sok egymást korábban nem ismerő gyerek között akadhat, aki szeret szerepelni, más meg kicsit csendesebb. Miként próbálsz fenntartani az egyensúlyt?

– Próbálok őket rávezetni, ha tudják a kérdéseimre a választ, akkor se bekiabálják, hanem jelentkezzenek, lehetőséget adva azoknak is, akiknél később esik le a tantusz. Nem engedem, nem tűröm, hogy kinevessék egymást, inkább arra biztatom mindenkit, segítsen annak, aki erre rászorul. Sokat dicsérek, a legapróbb dolgokért is, ezzel növelve az önbizalmukat. Minden gyerek egy külön csoda, ezt nekik is tudniuk kell, ezt erősítem bennük, és azt, hogy legyenek büszkéik magukra, de persze úgy, hogy ők is tegyenek érte. Azt hiszem, jó úton haladunk...

Fotó: Villányi András

Majd ezren a tervezett Hóman szobor ellen

Nagyjából ezer ember gyűlt össze a székesfehérvári Bartók Béla téren rendezett rendhagyó Chanukka ünnepségen múlt vasárnap (december 13-én), hogy tiltakozzon a térre tervezett Hóman Bálint-szobor felállításá ellen.

Heisler András, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) elnöke az eseményen úgy fogalmazott: náci eszmék mellett végsőkig kitartó, vállaltan rasszista, antiszemita politikus ne kaphasson szobrot soha és sehol hazánkban. A Mazsihisz elnöke azt mondta, a Chanukka fényeivel kívánják eltüntetni a térről a „hómani sötétséget”. Kifejtette: a gyertyák meggyújtásával és világos beszéddel azt üzenik, nem akarnak antiszemita, náci politikusokról szobrokat, sem népirtással, holokausztal kapcsolatos kettős beszédet, sem gyűlöletet szítani, vagy elviselni azt. A beszéd után meggyújtották a Chanukka gyertyáit. A Mazsihisz által szervezett eseményen megjelent többek között Ira Forman, az Amerikai Egyesült Államok kormányának antiszemitizmus elleni megbízottja, Ilan Mor, Izrael magyarországi nagykövete, valamint Michael Horler, Kanada nagykövetének helyettese. A résztvevők közt volt Neubart István, a Székesfehérvári Zsidó Hitközség elnöke, Lebovics Imre holokauszt-túlélő, a székesfehérvári Hit Gyülekezete több tagja is.

Fotó: Szigetváry Zsolt/MTI

A Dohány körzetet huszonötven képviselték, de rajtuk kívül is rengetegen utaztak Budapestről az eseményre. A gyertyagyújtást követően Izrael magyarországi nagykövete is a szobor elutasítása mellett foglalt állást. Ilan Mor azt mondta, zsidók és nem zsidók egységesen utasítsák el a fasizmust, az antiszemitizmust és minden borzalmas eszmét, illetve „támogassák a magyar kormányt a zéró toleranciában, amit az antiszemitizmus ellen hirdetett”.

Kardos Péter főrabbi a holokauszt székesfehérvári áldozataira utalva úgy fogalmazott: „Hirschler Pál főrabbi és háromezer hívének emlékét most egy szoborral szentségtelenítének meg”. Ezt nem lehet, ezt nem tűrhetjük - mondta. Szavaira a tömeg tapssal és „tiltakozunk” skandálással válaszolt. (MTI)

MEGHÍVÓ

Szeretettel meghívjuk a **Dohány zsinagógáért alapítvány Kulturális Páholyába**, főrabbinak, **dr. Frölich Róbert beszélgetőpartnerre Gárdos Péter író-filmrendező**, aki szülei történetét meséli el Hajnali láz című új filmjében. Túléltek a holokausztot, Svédországban, rehabilitációs táborokban gyógyultak. Ott ismerkedtek meg és szerettek egymásba. Ötven évig hallgattak a történetükről, most magyar-svéd-izraeli film készült belőle.

Időpont: **2016. január 17. 15:30-17:00**

Helyszín: **Goldmark-terem**

A program:

Dr. Frölich Róbert főrabbi vendége
Gárdos Péter író-filmrendező

A kávéháznak (kávé, tea, süti stb.) berendezett Goldmark-terembe, s így az eseményre ingyenes a belépés.

Elkészült az új tábla

Egyrészt szomorú, másrészt örömteli, hogy betelt mindkét tábla a Jahrzeit-falon. Szomorú, hiszen azt jelenti, sok-sok eltávozott szerettünkre kell emlékezni. Örömteli, mert bizonyítja, jó ötlet volt, illetve így sokan állíthattak emléket elhunyt hozzátartozóiknak. A körzet vezetése a jelentős igényt figyelembe véve úgy döntött, újabb táblát állít a Dohány utcai zsinagógában.

Az új táblát, a kis névtáblákkal, illetve a gyertyákkal a Zsidó Kulturális Fesztiválra átadták, így a fesztivál látogatói már megtekinthették azt a zsinagóga bejáratánál.

Aki korábban elmulasztott jelentkezni, s most úgy gondolja, ily módon emlékezze elhunyt családtagjára, még nem késő el, és pótolhatja. Jelentkezni a templomkörzetben Fülöp Ildinél lehet.

Jahrzeit- napok a falnál

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtáblák alatti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szeretteinkért a gyertyák. A Jahrzeitnapon a reggeli i.tentisztelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Lapunkban továbbra is közreadjuk, hogy elhunyt szeretteiknek mikor van a Jahrzeitje.

Reiter Pálné	január 6.	Fekete Imre	január 15.	Dr. Sokolyi László	január 19.	Katarina Svarcova	január 28.
Kövesi László	január 8.	Polgár György Gábor	január 15.	Gordon Zsuzsa	január 21.	Vadas Árpád	január 28.
Steier Ernő	január 10.	Grünwald Béláné	január 16.	Liszenberg Salamonné	január 21.	Suchman Andor	január 29.
Fruchter Sándorné	január 11.	Blau Sándorné	január 18.	Nádel László	január 21.	Piskó Andorné	január 30.
Róna Sándorné	január 13.	Lax Tibor	január 18.	Blau Sándor	január 22.	Zallel Béláné	január 31.
Boros Lászlóné	január 13.	Márkus Lászlóné	január 18.	Silberer Mihály	január 24.		
Kálmán Kohn József	január 14.	Schwartz József	január 18.	Somló Andor	január 26.		

